
تحلیل سلسله مراتبی (AHP) عوامل مؤثر بر گرایش ورزشی دانش آموزان

دکتر فرشاد تجاری^{۱*}، دکترعباس خدایاری^۲، سیروس احمدی^۳، ابراهیم حمزه زاده^۴

ص ص: ۲۷-۱۱

تاریخ دریافت: ۹۰/۴/۵

تاریخ تصویب: ۹۰/۱۰/۱۵

چکیده

انگیزه‌های افراد برای شرکت در برنامه‌های ورزشی به عوامل مهمی مانند؛ وضعیت اقتصادی، پایگاه اجتماعی، خاستگاه فرهنگی، نگرش خانوادگی و نیازهای شخصی بستگی دارد. هدف از پژوهش حاضر، اولویت بندی عوامل مؤثر بر مشارکت ورزشی دانش آموزان دوره متوسطه بود. جامعه آماری پژوهش را دانش آموزان پسر و دختر شهرستان عجبشیر (۲۲۴۵ نفر) در سال تحصیلی ۹۰-۱۳۸۹ تشکیل می‌دادند که تعداد ۶۰ نفر از آنها با سابقه شرکت در مسابقه‌های استانی و کشوری به صورت هدفمند به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند (۳۰ نفر پسر، ۳ نفر دختر). ابزار اندازه‌گیری پژوهش پرسشنامه مقایسات زوجی بود. برای تدوین این پرسشنامه، ابتدا با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی عوامل مؤثر بر مشارکت ورزشی شناسایی و در ۵ عامل دسته بندی شدند و سپس برای مقایسه دو به دو عوامل و زیر عامل‌ها، ۵۶ مقایسه زوجی در نرم افزار Expert Choice انجام گرفت. نتایج نشان داد که عوامل فردی، اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی و فرهنگی به ترتیب بیشترین اهمیت را در مشارکت ورزشی دانش آموزان داشتند.

واژه‌های کلیدی: عامل فردی، اجتماعی، اقتصادی، خانوادگی، فرهنگی

۱- دانشیار مدیریت ورزشی دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی

۲- استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

۳- دانشجوی دکتری مدیریت ورزشی و هیات علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد همدان

۴- کارشناس ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی

* نویسنده مسئول: Email: farshad.tojari@iauctb.ac.ir

مقدمه

در سال‌های نوجوانی، زندگی اجتماعی بزرگ و گسترده تر می‌شود و نوجوانان می‌توانند احساسات، افکار، رفتار و علایق خود را بشناسند و در صورتی که بزرگسالان آنان را هدایت کنند؛ می‌توان از این علاقه‌ها در جهت شکوفایی استعداد های آنان استفاده کرد. از این رو، مشارکت ورزشی و هدایت بزرگسالان می‌تواند بسیاری از استعداد های ورزشی نوجوانان را شکوفا کند و علاوه بر سالم سازی جسم و روان آنها، موجبات پرورش قهرمانان ملی را برای آینده نیز مهیا سازد (۵). اگر هدف مهم و نهایی فرایند تعلیم و تربیت را تکامل جسم، تکامل ذهن، تکامل روح و به طور کلی تکامل ابعاد وجودی انسان در نظر بگیریم و ابزار این روند را تمرین و تغذیه، علم و دانش، و تزکیه و تهذیب بدانیم، متوجه می‌شویم که مقوله تربیت بدنی و ورزش جزو بسیار مهم، اساسی و بنیادی فرایند تعلیم و تربیت است و اتفاقاً نخستین و پیشرفته‌ترین نقش را دارد (۲). شرکت دانش آموزان در فعالیت‌های ورزشی، بیشتر از هر نوع فعالیت دیگر فوق برنامه موجب بهبود شرایط تحصیلی در مقطع دبیرستان می‌شود و آنان با شرکت در فعالیت‌های ورزشی، می‌توانند اعتماد به نفس بیشتری را کسب کنند و در حل مشکلات خویش پیشرفت یابند (۱۵). انگیزه‌های افراد برای شرکت در برنامه‌های ورزشی به عوامل مهم ذیل ارتباط دارد: وضعیت اقتصادی، پایگاه اقتصادی اجتماعی، خاستگاه فرهنگی و نگرش خانوادگی، نیازهای شخصی، آموزش و تبلیغات؛ البته میزان تأثیر هر یک از این عوامل بر چگونگی یا افزایش مشارکت متفاوت است (۱۸). در نوجوانان، انگیزه‌های درونی برای مشارکت ورزشی بسیار قوی است. پژوهش وانکل و همکاران (۱۹۹۸) در مورد افراد ۷ تا ۱۴ ساله، نشان داد که عوامل درونی (هیجان، هنرها و فضائل شخصی، ارتقای سطح مهارت‌های فردی) بیشترین اهمیت و عوامل بیرونی (خوشحال کردن دیگران، گرفتن جایزه و پاداش، پیروزی در بازی) اهمیت کمتری دارند، حال آنکه عوامل اجتماعی (دوست یابی) اهمیت متوسط داشت (۲۲). فوزه (۲۰۰۹) در بررسی عوامل مؤثر بر مشارکت ورزشی دانشجویان دانشگاه بر روی بازیکنان

فوتبال دانشگاه کوالالامپور مالزی نشان داد که مربی و کلمات انگیزشی به ترتیب مهمترین فاکتورهای بیرونی، انگیزش مشارکت، الگو شدن و والدین فاکتورهای مهم مشارکت ورزشی و سرانجام فاکتورهای محیطی و حمایتی از دیگر عوامل مشارکت ورزشی به شمار می‌روند (۱۷). بروفی و کوکسی (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان عوامل مؤثر بر مشارکت کودکان کشور انگلستان در فعالیت‌های ورزشی سازمان یافته در مدرسه به این نتیجه رسیدند؛ که به طور قطع درآمد بالا و تحصیلات بالای والدین از عوامل مشارکت کودکان در فعالیت‌های سازمان یافته در مدرسه هستند، ولی والدین نیز باید بعضی وقت‌ها با بچه‌های خود به بازی بپردازند. در خانواده‌هایی که از نظر سطح اجتماعی و اقتصادی پایین بودند نیز بازی والدین با کودکان، عامل مهمی برای مشارکت کودکان در فعالیت‌های ورزشی مدرسه به شمار می‌آید (۱۱). ون و پارک (۲۰۱۰) عوامل انگیزشی مؤثر بر مشارکت ورزشی دانشجویان دانشگاه سئول در وقایع ورزشی خیریه را مورد مطالعه قرار دادند. نتایج نشان داد که عامل نودوستی، بیشترین اهمیت را در بین دانشجویان دختر داشت و در زمینه نودوستی بایستی به دانشجویان دختر بیشتر تأکید شود. در مورد پسران نیز باید فعالیت‌هایی را برای این گونه بازی‌ها انتخاب کرد که دارای جذابیت و طرفداران بیشتری باشد (۲۱). نتایج پژوهش مک هیونو و لی راکس (۲۰۱۰) در زمینه دلایل مشارکت نداشتن ورزشی دانش آموزان سیاه پوست دوره متوسطه پایه‌های نهم تا دوازدهم نشان داد که دلایل مشارکت نداشتن دانش آموزان در فعالیت‌های ورزشی به ترتیب اولویت به شرح ذیل هستند: امکانات، عوامل سیاسی، عوامل اجتماعی، عوامل اقتصادی، تصور منفی از خود و نداشتن سلامت جسمی مناسب. (۱۶). یافته‌های هاگازا (۲۰۰۸) با عنوان عوامل روان شناختی مؤثر بر مشارکت ورزشی زنان دوره دبیرستان نشان داد، دلیل مشارکت در ورزش، داشتن زندگی سالم و همچنین لذت بردن از رقابت است و دلیل مشارکت نداشتن در فعالیت‌های ورزشی؛ نداشتن انگیزه، فشار و ماهیت رقابت ورزش بوده است (۲۳). نادریان و هاشمی (۱۳۸۷) در بررسی انگیزه‌ها و دلایل مشارکت افراد گروه‌های سنی بالای ۱۶ سال در

برنامه فعالیت‌های جسمانی و ورزش‌های تفریحی بر روی ۳۳۶ نفر از مردان و زنان نشان دادند که سه عامل؛ حفظ سلامت و بهداشت، تناسب اندام و زیبایی، کسب مهارت و توانایی جسمانی در اولویت‌های انگیزه‌های مشارکت کاملاً مشهود است. مشارکت مردان در فعالیت‌های ورزشی بیشتر با انگیزه‌های موفقیت و کسب مهارت، سلامتی و قدرت جسمانی است؛ در حالی که زنان بیشتر با انگیزه تناسب اندام و زیبایی، کسب سلامت و بهداشت و دوستیابی ورزش می‌کنند (۹). سرارد و همکاران (۲۰۰۶) نیز در پژوهشی با عنوان عوامل محرک مرتبط با مشارکت ورزشی دانش آموزان مدارس متوسطه نشان داد که عوامل مشارکت در پسران به ترتیب رقابت، منافع تفریحی و آمادگی بوده، ولی برای دختران ساختار عوامل، اندکی متفاوت از پسران است که شامل منافع مهارتی و تفریحی، رقابت و آمادگی می‌شود (۲۰). یافته‌های دوبوز (۲۰۰۵) در مورد رابطه بین مشارکت ورزشی و سطح مهارت‌های رهبری دانش آموزان دوره متوسطه نشان داد که بین مشارکت ورزشی و سطح مهارت‌های رهبری دانش آموزان دوره متوسطه همبستگی معنا داری وجود دارد. به عبارت دیگر، دانش آموزانی که از مهارت‌های رهبری برخوردار بوده و سعی در افزایش محبوبیت خود در بین دیگر اعضای گروه داشتند، مشارکت‌های بالاتری در ورزش داشته و بدین ترتیب به موفقیت‌های ورزشی بیشتری نیز دست یافته‌اند. بنابراین، انگیزه‌های فردی از جمله عوامل اساسی مشارکت ورزشی دانش آموزان محسوب می‌شود که در صورت نبودن آن می‌تواند به یک مانع در راه مشارکت ورزشی آنان تبدیل شود (۱۲). یافته‌های فخرایی (۱۳۸۰) در زمینه مشارکت دانش آموزان نشان داد که هر اندازه فعالیت‌های جمع گرایانه از جمله اداره محیط آموزشی به شیوه دموکراتیک و نحوه استفاده از امکانات و دادن مسؤلیت به دانش آموزان و برقراری اردوهای دانش آموزی بیشتر باشد، میزان مشارکت دانش آموزان نیز بیشتر خواهد شد (۷). جوردن (۱۹۹۹) نیز نشان داد که خانواده به عنوان نخستین کانون تقویت اعتماد به نفس دانش آموزان، نقش مهمی در میزان مشارکت ورزشی دانش آموزان دارد. از سوی دیگر، عامل اجتماعی، وجود امکانات و تجهیزات و همچنین وضعیت اقتصادی مناسب

نیز نقش بسیار مهمی در مشارکت ورزشی دانش آموزان بر عهده دارد (۱۴). یافته‌های همتی نژاد (۱۳۷۳) در زمینه بررسی علل گرایش دانش آموزان پسر دبیرستانی به ورزش، نشان داد که مهمترین علت گرایش دانش آموزان به ورزش "انگیزه" است و عوامل بسیاری نیز در ابعاد انگیزه و ضرورت گرایش به ورزش نقش دارند که عبارتند از: رادیو و تلویزیون، مجلات ورزشی، مدیران، مربیان و والدین آگاه به ورزش. از ۸۲ درصد دانش آموزانی که برنامه‌های ورزشی را تماشا می‌کردند، ۳۹ درصد آنها اعتقاد داشتند که برنامه‌های ورزشی تلویزیون تا اندازه زیادی در گرایش آنان به ورزش نقش داشته است (۱۰).

با توجه به مطالب فوق می‌توان بیان کرد که معمولاً برای مشارکت دانش آموزان هر جامعه در فعالیت‌های ورزشی بنا به مقتضیات فرهنگی، سیاسی و خانوادگی، عواملی وجود دارد که برای تقویت آنها به شناسایی و برنامه ریزی منطقی و اصولی نیازمندیم. براساس بررسی‌های جامعه شناسان از ۸۶۶۰ ساعت زمانی که هر انسان در یک سال دارد، ۶۸۳۰ ساعت آن صرف کار و تأمین نیازهای بیولوژیک می‌شود و ۱۸۳۰ ساعت باقیمانده به عنوان اوقات فراغت، از اهمیت خاصی برخوردار است (۳)، بنابراین شرکت در ورزش و پرداختن به آن می‌تواند به شیوه‌ای مناسب این اوقات را پر کند. از این رو، شناخت عوامل محرک و اولویت بندی و تقویت آنها، می‌تواند در برنامه ریزی برای مشارکت ورزشی افراد و پرداختن به ورزش در اوقات فراغت موثر باشد. لذا به همین منظور، پژوهش حاضر در صدد اولویت بندی عوامل اثرگذار بر مشارکت ورزشی دانش آموزان مقطع متوسطه است.

نتایج پژوهش حاضر می‌تواند مورد استفاده سیاستگذاران ورزشی در برنامه ریزی اوقات فراغت مدارس قرار گیرد تا در برنامه ریزی برای اوقات فراغت دانش آموزان بیشترین، توجه به عوامل مهم تر معطوف شود.

روش شناسی

شرکت کنندگان:

جامعه آماری، تمامی دانش آموزان مقطع متوسطه شهرستان عجبشیر اعم از دختران و پسران بود که ۶۰ نفر به صورت هدفمند به عنوان نمونه آماری انتخاب شدند (دانش آموزانی که سابقه شرکت در مسابقه‌های ورزشی شهرستان، استان و کشور را داشتند).

ابزار:

از پرسشنامه محقق ساخته مقایسه زوجی برای جمع آوری داده‌ها استفاده شده است. پرسشنامه حاوی ۵۶ مقایسه زوجی است که ۱۰ مقایسه مربوط به عوامل اثرگذار و ۴۶ مقایسه نیز به زیرعواملها مربوط میشود.

روش‌های آماری:

از شاخصه‌های آمار توصیفی برای توصیف داده‌ها و برای الویت بندی عوامل از فرایند تحلیل سلسله مراتبی (AHP) با استفاده از نرم افزار Expert Choice استفاده شده است.

یافته‌ها: پس از شناسایی عوامل مؤثر بر مشارکت ورزشی دانش آموزان از طریق نتایج تحلیل عامل اکتشافی و تأییدی و حذف برخی از پرسش‌ها که کفایت لازم را نداشتند، دانش آموزان منتخب عوامل مؤثر بر مشارکت ورزشی را به صورت زوجی مقایسه کردند. سپس میانگین وزنی هریک از عوامل محاسبه و وارد نرم افزار Expert choice شد و پس از محاسبه امتیازها و شاخص نسبت سازگاری، هر یک از عوامل اولویت بندی شدند. برای این منظور ابتدا ابعاد کلی به صورت دو به دو مورد مقایسه قرار گرفتند (شکل ۱).

شکل ۱. درصد امتیازها و شاخص نسبت سازگاری هر یک از عوامل در کل دانش آموزان

با توجه به اینکه مقدار شاخص نسبت سازگاری کمتر از $0/1$ به دست آمد ($0/022$)، سازگاری میان رتبه‌های ابعاد مورد بررسی تأیید می‌شود؛ در نتیجه می‌توان آنها را اولویت بندی کرد. همان گونه که ملاحظه می‌کنید بعد فردی در بالاترین اولویت و بعد فرهنگی در پایین‌ترین اولویت قرار گرفتند. به علاوه می‌توان با استفاده از امتیازهای محاسبه شده برای هر یک از ابعاد که در مقابل آنها ارائه شده است، نسبت این اولویت را نیز تعیین کرد. به عنوان مثال؛ شاخص‌های فردی تقریباً دو برابر بعد فرهنگی اهمیت دارد. پس از به دست آوردن اوزان مربوط به هر یک از عوامل، مرحله بعد محاسبه وزن محلی گویه‌های مربوط به هر عامل بود (شکل‌های ۲ تا ۶).

شکل ۲. درصد امتیازها و شاخص نسبت سازگاری هر یک از عوامل خانودگی مؤثر بر مشارکت ورزشی

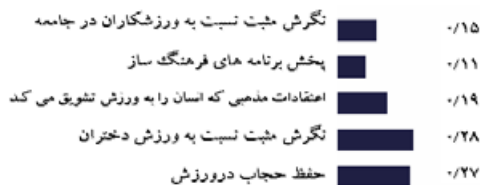
نسبت سازگاری: ۰/۰۰۶-

شکل ۳. درصد امتیازها و شاخص نسبت سازگاری هر یک از عوامل فردی موثر بر مشارکت ورزشی

نسبت سازگاری: ۰/۰۱۴-

شکل ۴. درصد امتیازها و شاخص نسبت سازگاری هر یک از عوامل اجتماعی موثر بر مشارکت ورزشی

نسبت سازگاری: ۰/۱۴۷-

شکل ۵. درصد امتیازها و شاخص نسبت سازگاری هر یک از عوامل فرهنگی موثر بر مشارکت ورزشی

نسبت سازگاری: ۰/۰۱۹-

شکل ۶. درصد امتیازها و شاخص نسبت سازگاری هر یک از عوامل اقتصادی موثر بر مشارکت ورزشی

یافته‌ها نشان داد که در همه مقایسه‌ها نسبت سازگاری مقدار قابل قبول کمتر از ۰/۱ است. نتایج تحلیل سلسله مراتبی نشان داد که عوامل کلی مؤثر بر مشارکت ورزشی دانش آموزان مقطع متوسطه به ترتیب اولویت عبارتند از: عوامل فردی با نمره (۰/۳)، عوامل اجتماعی با نمره (۰/۲)، عوامل اقتصادی با نمره (۰/۱۹)، عوامل خانوادگی با نمره (۰/۱۷)، عوامل فرهنگی با نمره (۰/۱۴). عوامل فردی به ترتیب عبارتند از: احساس اعتماد به نفس متعاقب فعالیت‌های ورزشی با نمره (۰/۲۷)، علاقه مندی برای داشتن آمادگی جسمانی مناسب با نمره (۰/۲۳)، علاقه مندی برای کسب مهارت ورزشی با نمره (۰/۲۲)، جلوگیری از بروز بیماری‌های ناشی از بی تحرکی با نمره (۰/۲)، و رهایی از فشارهای تحصیلی و زندگی روزمره با نمره (۰/۰۸) (شکل ۳). این اولویت بندی در بخش عوامل اجتماعی به ترتیب عبارتند از: تشویق معلم ورزش با نمره (۰/۳۵)، وجود امکانات مناسب ورزشی در جامعه با نمره (۰/۳)، تشویق دوستان و نزدیکان با نمره (۰/۱۴)، ثابت بودن شیفت مدرسه با نمره (۰/۱۱) و داشتن فرصت ملاقات دیگر افراد جامعه در حین فعالیت‌های ورزشی با نمره (۰/۱). در بخش عوامل خانوادگی همه شاخص‌ها از اولویت یکسانی برخوردار بودند (شکل ۲). عوامل اقتصادی به ترتیب عبارتند از: دریافت جایزه با نمره (۰/۲۳)، انگیزه کسب درآمد با نمره (۰/۲۲)، ارزان بودن وسایل ورزشی با نمره (۰/۲)، توانایی مالی خانواده با نمره (۰/۱۹)، پایین بودن حق عضویت اماکن ورزشی با نمره (۰/۱۶). عوامل فرهنگی مذهبی مؤثر بر مشارکت ورزشی دانش آموزان پسر دوره متوسطه به ترتیب عبارتند از: وجود نگرش مثبت نسبت به ورزشکاران در جامعه با نمره (۰/۴۱)، اعتقادات مذهبی که انسان را به ورزش تشویق می‌کند با نمره (۰/۳۳)، پخش برنامه‌های فرهنگ ساز از رسانه‌های گروهی با نمره (۰/۲۶).

عوامل فرهنگی مذهبی مؤثر بر مشارکت ورزشی دانش آموزان دختر دوره متوسطه به ترتیب عبارتند از: وجود نگرش مثبت به ورزشکاران دختر در جامعه با نمره (۰/۲۸)، حفظ حجاب در حین پرداختن به فعالیت‌های ورزشی با نمره (۰/۲۷)، اعتقادات مذهبی که انسان را به ورزش تشویق

می‌کند با نمره (۰/۱۹)، وجود نگرش مثبت نسبت به ورزشکاران در جامعه با نمره (۰/۱۵)، پخش برنامه‌های فرهنگ ساز از رسانه‌های گروهی با نمره (۰/۱۱).

بحث و نتیجه گیری

براساس نتایج به دست آمده از این پژوهش، در بعد فردی؛ احساس اعتماد به نفس متعاقب فعالیت‌های ورزشی مهمترین عامل و علاقه مندی برای کسب آمادگی جسمانی مناسب و علاقه مندی برای کسب مهارت از دیگر عوامل مهم مشارکت ورزشی دانش آموزان هستند. پژوهش‌های پیشین بسیاری وجود دارند که هر کدام به نوعی عوامل فردی را از عوامل اثرگذار بر مشارکت ورزشی دانسته اند، همتی نژاد (۱۳۷۳) مهمترین عامل در مشارکت ورزشی دانش آموزان مقطع متوسطه را "داشتن انگیزه" عنوان کرده است. نادریان و هاشمی (۱۳۸۷) از کسب مهارت به عنوان فاکتور مهم مشارکت ورزشی افراد بالای ۱۶ سال نام برده است. سرارد و همکاران (۲۰۰۶) کسب آمادگی جسمانی را سومین عامل در مشارکت ورزشی دانش آموزان مقطع متوسطه بیان کرده که همه این نتایج، با یافته‌های پژوهش همخوانی دارد. هیچ یک از پژوهش‌ها تاکنون به نقش احساس اعتماد به نفس متعاقب فعالیت‌های ورزشی به عنوان عامل اثر گذار بر مشارکت ورزشی اشاره نکرده و این احتمالاً به دلیل توجه نکردن به عوامل روان شناختی بعد فردی مشارکت ورزشی بوده، ولی در پژوهش حاضر این فاکتور به عنوان یک عامل مدنظر قرار گرفته و به عنوان مهمترین عامل در مشارکت ورزشی دانش آموزان در بعد فردی شناخته شده است.

در بعد عوامل اجتماعی، تشویق معلم ورزش به عنوان مهمترین عامل و وجود امکانات ورزشی مناسب در جامعه به عنوان عامل مهم بعدی بیشتر از مجموع عوامل دیگر در مشارکت ورزشی دانش آموزان اثر گذار بوده‌اند. این یافته با نتایج پژوهش فوزه (۲۰۰۹) که مربی را به عنوان مهمترین عامل بیرونی مشارکت دانشجویان عنوان کرده و پژوهش سیلیکر و کوئیرک

(۲۰۰۳) همخوانی دارد که نشان داد اگر دانش آموزان در مرحله نخستین شرکت در مسابقه‌های ورزشی با تشویق مربیان مواجه شوند و یا به موفقیت (پیروزی) تیمی برسند، انگیزه‌های بیشتری برای ادامه کار خواهند داشت (۱۹). در مورد وجود امکانات مناسب ورزشی در جامعه نیز نتایج پژوهش‌های جوردن، ۱۹۹۹؛ مک نیل، ۲۰۰۴؛ داداشی، ۱۳۷۹؛ هندرسون و همکارانش، ۱۹۸۸ همگی بر این موضوع تأکید کرده‌اند. فقط در نتیجه پژوهش حسنقلی پور و همکاران (۱۳۸۸) با عنوان "بررسی عوامل تأثیرگذار برگرایش دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران به رویدادهای ورزشی" مشاهده می‌کنیم که امکانات ورزشی مناسب به عنوان آخرین عامل ذکر شده که آن هم ممکن است به دلیل موقعیت سنی و مقطع تحصیلی پاسخگویان باشد و عوامل مهم دیگر احتمالاً این عامل را تحت تأثیر قرار داده‌اند (۶) ولی باید در نظر داشت که کمبود امکانات ورزشی در مدارس یکی از معضلات مشارکت دانش آموزان در فعالیت‌های ورزشی است که با رفع آن می‌توان بسیاری از دانش آموزان را راهی میدان‌های ورزشی کرد.

نتایج پژوهش در مورد عوامل اقتصادی مؤثر بر مشارکت ورزشی دانش آموزان مقطع متوسطه نشان داد که مهمترین عامل در مشارکت ورزشی دانش آموزان، گرفتن جایزه و انگیزه کسب درآمد است. این یافته با نتایج پژوهش وانکل و همکاران (۱۹۹۸) دال بر اینکه گرفتن جایزه از اهمیت کمتری در مشارکت ورزشی دانش آموزان ۳ تا ۱۴ برخوردار است، همخوانی ندارد، این عدم همخوانی شاید به دلیل تفاوت شرایط سنی این دو گروه باشد که گروه ۴ تا ۱۴ ساله هیجانانگیز بیشتری برای بازی و سرگرمی دارند و مسائل اقتصادی برای آنها معنی ندارد.

ارزان بودن وسایل ورزشی، توانایی مالی خانواده و پایین بودن شهریه‌های اماکن ورزشی از اولویت‌های بعدی عوامل اثرگذار بر مشارکت ورزشی دانش آموزان هستند. این یافته با نتایج پژوهش الهامی (۱۳۸۰) همخوانی دارد که در بعد اقتصادی مشارکت ورزشی، گرانی امکانات ورزشی را از عوامل اثرگذار بر مشارکت ورزشی دانش آموزان دختر ذکر کرده است. همچنین یافته‌ها با نتایج پژوهش سلامی و همکاران (۱۳۸۱) همخوانی دارد؛ زیرا آنان که در بعد

اقتصادی مشارکت ورزشی بانوان، توانایی مالی خانواده و زیاد بودن شهریه اماکن ورزشی را از موانع مشارکت بانوان ذکر کرده‌اند (۴).

با توجه به یافته‌های پژوهش هر چهار عامل مربوط به بعد خانوادگی، در مشارکت ورزشی دانش آموزان اهمیت یکسانی دارند. این یافته با نتایج یافته‌های پژوهش فوزه (۲۰۰۹) که والدین را فاکتور مهم مشارکت دانشجویان در فعالیتهای ورزشی عنوان کرده و نتایج پژوهش جوردن (۱۹۹۹) که خانواده را به عنوان کانون تقویت اعتماد به نفس مشارکت ورزشی دانش آموزان ذکر کرده و همتی نژاد (۱۳۷۳) که ورزشکار بودن والدین دانش آموزان را از علل گرایش آنها به فعالیتهای ورزشی بیان کرده، همخوانی دارد و بابتیجه پژوهش الهامی (۱۳۸۰) همخوانی ندارد؛ چرا که پژوهش او مخالفت والدین و توجه به درس فرزندان را مانعی برای مشارکت ورزشی دانش آموزان ذکر کرده است. لذا با در نظر گرفتن این عوامل، خانواده می‌تواند در مشارکت ورزشی فرزندان نقش مهمی را بر عهده گیرد.

در بعد فرهنگی مذهبی باتوجه به متفاوت بودن عوامل اثر گذار بر مشارکت ورزشی دختران و پسران دانش آموز، این عوامل جداگانه مورد بررسی قرار گرفتند و مهمترین آنها در دانش آموزان پسر نگرش مثبت به ورزشکاران در جامعه و داشتن اعتقادات مذهبی که انسان را به ورزش تشویق می‌کنند، است. این یافته بابتیجه پژوهش میرزاخانی (۱۳۸۷) همخوانی دارد، زیرا اونیز داشتن اعتقادات مذهبی تشویق کننده به فعالیتهای ورزشی را به عنوان یکی از عوامل تسهیل کننده مشارکت ورزشی ذکر کرده است.

در مورد عوامل موثر بر مشارکت ورزشی دختران در بعد فرهنگی، دو عامل نگرش مثبت در جامعه نسبت به ورزشکاران دختر و حفظ حجاب در حین پرداختن به فعالیتهای ورزشی به عنوان مهمترین عوامل از اهمیت یکسانی برخوردار هستند، لذا با توجه به یافته‌های پژوهش جهت افزایش مشارکت دانش آموزان دختر در فعالیتهای ورزشی باید از طریق فرهنگ سازی، نگرش افراد جامعه و حتی نگرش افراد خانواده در مورد ورزش، دختران را به سمت مثبت سوق

داد و باتوجه به پایبند بودن افراد جامعه ما به اصول اسلامی، با رعایت موازین شرعی و اسلامی و رعایت حجاب می‌توان در توسعه مشارکت ورزشی دانش آموزان دختر قدم‌های اساسی برداشت و به همین دلیل وجود سالن‌های ورزشی سرپوشیده در مدارس دخترانه با توجه به یافته‌های این پژوهش الزامی به نظر می‌رسد. نتایج پژوهش میرزاخانی (۱۳۸۷) و هندرسون (۱۹۹۸) نیز بر تاثیر اماکن ورزشی سرپوشیده به عنوان عامل مؤثر مشارکت ورزشی بانوان تاکید می‌کنند (۱۳). براساس نتایج به دست آمده از این پژوهش در میان عوامل اثر گذار بررسی شده بر مشارکت ورزشی دانش آموزان، عامل فردی با تقریباً ۳۰٪ امتیاز، مهمترین عاملی است که مشارکت ورزشی دانش آموزان مقطع متوسطه را تحت تاثیر قرار می‌دهد. وجود تفاوت‌های فردی در مورد علاقه‌ها، استعدادها، و توانایی‌های جسمانی بر هیچ کس پوشیده نیست و تنها انگیزش است که می‌تواند فرد را برای ارضای نیازهایش حرکت دهد. عوامل محرک و برانگیزاننده برای آمادگی جسمانی ممکن است از خواست درونی شخص نشأت بگیرد و یا اینکه نتیجه نیروهای بیرونی مانند فشار همتایان برای نیل به آمادگی جسمانی باشد، لذا برای تقویت بُعد فردی مشارکت ورزشی دانش آموزان، تنها می‌توان با ایجاد انگیزه از طریق تشویق و آگاهی دادن در مورد آثار مثبت ورزش بر آمادگی جسمانی افراد اقدام کرد.

اما در زمینه عوامل اجتماعی می‌توان با اتخاذ تدابیری همچون؛ تشویق مربیان و استفاده از مربیان متخصص و ایجاد اماکن ورزشی بیشتر در سطح جامعه و آموزش و پرورش، گام موثری در جهت مشارکت دانش آموزان در فعالیتهای ورزشی برداشت. تشویق مربیان از جمله عوامل مهمی است که ابعاد فردی را نیز تحت تاثیر خود قرار می‌دهد و در بسیاری از موارد موجب انگیزش و علاقه مندی دانش آموزان به رشته‌های مختلف ورزشی می‌شود و حتی به افتخار آفرینی‌ها در سطوح ملی و بین المللی می‌انجامد.

سومین عامل مؤثر در مشارکت دانش آموزان به فعالیتهای ورزشی، عوامل اقتصادی است، این امر با عنایت به یافته‌های پژوهش حاکی از آن دارد که عواملی چون؛ گران بودن وسایل

ورزشی، بالا بودن شهریه ثبت نام در اماکن ورزشی و مشکلات مالی خانواده‌ها می‌تواند از موانع مشارکت ورزشی به شمار آیند. عوامل خانوادگی اولویت چهارم مشارکت ورزشی دانش آموزان است، این امر باتوجه به اینکه خانواده نخستین کانون حمایت از فرزندان است، نقش ضعیفی در مشارکت ورزشی دانش آموزان دارد. عوامل فرهنگی و مذهبی طبق نتایج حاصل از این پژوهش اولویت آخر را در مشارکت ورزشی به خود اختصاص داده و این امر از کمبود فرهنگ سازی و وجود محدودیت‌های فرهنگی و مذهبی برای مشارکت ورزشی دانش آموزان دختر و پسر در سطح متوسطه حکایت دارد.

منابع

- ۱- الهامی، زهره (۱۳۸۰). موانع مشارکت ورزشی دانش آموزان دوره متوسطه. پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه آزاد تهران مرکز.
- ۲- بیرامی، سجاد (۱۳۸۷). بررسی و مقایسه موانع بر مشارکت ورزشی دانش آموزان مقطع متوسطه شهرهای اصفهان و ارومیه. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه اصفهان.
- ۳- حسنقلی پور، طهمورث؛ حسینی، فرشید؛ یزدانی، حمیدرضا (۱۳۸۸). بررسی عوامل تأثیرگذار برگرایش دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه تهران به رویدادهای ورزشی. مدیریت ورزشی شماره ۳ ص: ۱۱۷-۹۷.
- ۴- داداشی، محمد (۱۳۷۹). عوامل بازدارنده فعالیت‌های ورزشی در اوقات فراغت دانشجویان دانشگاه صنعتی اصفهان. پایان نامه کارشناسی ارشد تربیت بدنی و علوم ورزشی دانشگاه اصفهان
- ۵- سلامی، فریدون؛ حاج میرفتاح، فریبا و نوروزیان، مسعود (۱۳۸۱). توصیف موانع شرکت بانوان در فعالیت‌های ورزشی. تهران: پژوهشکده تربیت بدنی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
- ۶- شعاری نژاد، علی اکبر (۱۳۷۷). یادداشت‌هایی درباره نظریه‌های انگیزش در آموزش و پرورش. تهران: امیرکبیر.
- ۷- فخرایی، سیروس (۱۳۸۰). بررسی روش‌های عملی جلب مشارکت دانش‌آموزان دوره متوسطه تبریز در امور آموزش و پرورش. فصلنامه تعلیم و تربیت شماره ۶۸، صفحات ۳۹-۶۰.
- ۸- لهسایی، عبدالعلی و جهانگیری، جهانگیر (۱۳۸۵). بررسی عوامل مؤثر بر علاقه دانشجویان به ورزش مجله علوم اجتماعی و انسانی دانشگاه شیراز دوره بیست و چهارم، شماره دوم،
- ۹- نادریان جهرمی، مسعود، هاشمی، هاجر (۱۳۸۸). مشارکت در ورزش‌های تفریحی. پژوهش در علوم ورزشی شماره ۲۲، صص ۳۹-۵۳.
- ۱۰- همتی نژاد، مهرعلی (۱۳۷۳). بررسی برنامه‌های تربیت بدنی مدارس متوسطه پسران ایالت لویسی زيانا آمریکا. پایان نامه دکتری.

11- Brophy, S ; Cooksey, R. (2011). Parental factors associated with walking to school and participation in organized activities at age 5: <http://www.biomedcentral>.

12-Dobosz, R. P. (2005). Relationship between athletic participation and high school students leadership ability. *Journal of adolescence*, vol 103, 88-97.

13-Henderson, K., Stalnaker, D., & Taylor, G. (1988). The relationship between barriers to recreation and gender-role personality traits for women. *Journal of Leisure Research*, 20, 69-80.

14-Jordan, W. J. (1999). Black high school student's participation in school sponsored sports activities: Effective on school Engagement and Achievement. *journal of negro education*. Vol 68, 54-71.

15-Mc Neal, B. (2004). High school sport activities. *Journal of educational*, vol 95 (3), 105-116.

16-Mchunu, S. ; Leroux, K (2010). Non-participation in sport by black learners with special referee to gender, grades, family income and home environment. *South African Journal for Research in Sport, Physical Education and Recreation*, 32 (1) :85-98.

17-Omar-Foze., (2009).What's Make University Students Participate in Sports? *European Journal of Social Sciences – Vol 8, N3 (449-4580)*.

18-Richard,C. Bell and Kuei-Meicheng (2002). Transformational Leadership and Organizational Effectiveness in Recreational Sports/ Fitness Programs, *The Sport Journal*: Vol 5, No 2,18-23

19-Silliker, S. A. & Quirk, K. T. (2003). The effect of extracurricular activity participation on the academic performance of male and female (high school students). *Journal of school counselor*, vol 74 (4), 280-292.

20- Sirard, K. feffer,R. Pate (2006). "Motivational factors associated with sports

program participation in middle students” *Journal of Adolescent Health*, v38, Issue6, pages696-703.

21-Won,D; Park,M,(2010). Motivating factors influencing college students' participation in charity sport events. *International Journal of Sport Management and Marketing* - Vol. 8, No. 3/4 pp. 296 – 321.

22-Wankel, L. M. (1998). Exercise adherence and leisure activity: Patterns of involvement and interventions to facilitate regular activity. In *Exercise Adherence Its Impact on Public Health* (edited by R. K. Dishman, (pp. 369-396. Champaign, Ill. : Human Kinetics.

23-Xhakaza, E. (2008). Psychological factors that influence female sport participation in secondary schools .*Journal of Sport and Exercise Psychology*, 26,369-384.

